

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ З ВИРОБНИЦТВА, ЗАГОТІВЛІ ТА ЗБУТУ М'ЯСО-САЛЬНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У статті проаналізовано роль технологічного фактора, науки та держави в інноваційній діяльності підприємств з виробництва, заготівлі та збуту м'ясо-сальної продукції.

В статье проанализирована роль технологического фактора, государства и науки в инновационной деятельности предприятий по изготовлению, заготовке и реализации мясо-сальной продукции.

The role of a technology factor, the state and a science in an innovative activity of the enterprises for a manufacturing, a stocking up and a realization of the meat-grease production is analyzed in the article

технологічний фактор, інноваційна діяльність, м'ясо-сальна продукція

Технологічний фактор та інноваційні процеси нерозривно пов'язані між собою. Сучасні концепції розвитку економіки зосереджено на фінансово-економічних процесах і механізмах формування та розподілу інвестиційних ресурсів, що охоплюють стадії формування, розподілу, обміну і споживання. Проте вони недостатньою мірою враховують механізми виробничої стадії відтворювального процесу, прояви яких можуть бути забезпечені технологічним характером.

Вивчення цього питання нашло своє відображення в працях Б.М. Данилишина, М.П. Зубця, П.Т. Саблука, Н.І. Ведути, А.П. Гриценко, А.С. Гальчинського та інших вчених.

Встановити роль технологічного фактора, науки та держави в інноваційній діяльності підприємств з виробництва, заготівлі та збуту м'ясо-сальної продукції.

У сучасний період швидкого розвитку продуктивних сил інновації є визначальною силою розвитку суспільного виробництва. Незважаючи на значне поширення інноваційної теорії у світі, особливо в країнах із розвинутою ринковою економікою, розуміння терміна «інновація» неоднозначне. Уперше цей термін було запропоновано австрійським економістом Й. Шумпетером [1]. Визначення «інновація» він розглядає як:

- випуск нового продукту або ж відомого продукту нової якості;
- впровадження нового, досі невідомого в конкретній галузі методу виробництва;
- проникнення на новий ринок збуту — відомий чи невідомий;
- отримання нових джерел сировини чи напівфабрикатів;
- організаційна перебудова, зокрема створення монополії чи її ліквідація.

Професор С.В. Мочерний визначає інновацію (нововведення) як впровадження нових форм організації праці і управління, що охоплює не тільки окреме підприємство, але їх сукупність, галузь [2]. Згідно з Великим економічним словником під редакцією А.Н. Азриліяна [3] — іннова-

ція (нововведення) – 1) вкладення коштів в економіку, що забезпечують зміну поколінь техніки й технології; 2) нова техніка, технологія, що є результатом досягнень науково-технічного прогресу. Інноваціями також називають процес розробки нових рішень; зміни, що відбуваються на практиці; якісні результати змін; сприйняття товару як нового тощо.

В умовах ринку рушійним мотивом інноваційної діяльності підприємств з виробництва, заготівлі та збуту м'ясо-сальної продукції є очікування одержання прибутку, тобто інновація забезпечує підвищення віддачі на вкладені ресурси і є основним інструментом підприємництва. Внаслідок інноваційної діяльності суб'єктів господарювання відбуваються технологічні зміни, які визначають науково-технічний прогрес [4].

Вченими М.В. Зубцем та П.Т. Саблуком [5, с. 3] зазначено: «світові макроекономічні виклики суспільству та економіці України зумовлюють визначення ключового завдання для країни: перехід від експортно-сировинного до інвестиційно-інноваційного типу економіки, від доктрини «розвитку навздогін» до доктрини «розвитку на випередження».

Сучасні концептуальні положення розвитку економіки зосереджено на фінансово-економічних процесах і механізмах формування та розподілу інвестиційних ресурсів, що охоплюють стадії формування, розподілу, обміну і споживання. Вони недостатньою мірою враховують механізми виробничої стадії відтворювального процесу, прояви яких можуть бути забезпечені технологічним характером. Технологічний фактор та інноваційні процеси нерозривно пов'язані між собою. Ми вважаємо, що природа економічного зростання в інноваційній теорії має відображати не лише економічну, але й, в першу чергу, технологічний бік за умови їх інтеграційних процесів макроекономічного рівня і механізмів техногенного розвитку [6, с. 9–10].

В економічній науці технологічний фактор з його механізмами зародження, розвитку та поширення технологій розглядався як другорядний при описі економічних процесів зростання, привносився в «пасивну» діяльність проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Численні спроби надати технологічному фактору першочергового характеру при описі економічних процесів не були успішними «...незважаючи на те, що з історії технології і зв'язку технології з економічним процесом написано багато літератури», технологічний фактор «...по суті залишився за рамками будь-якого формального корпусу теорії» [7, с. 169]. Пізніше виявлення комплексних (з урахуванням технологічного фактора) економічних процесів стане можливим при достатньому поясненні механізмів і закономірностей самого технологічного фактора. Вагомим досягненням варто визнати результати порівняно нових досліджень, проведених у Раді з вивчення продуктивних сил НАН України. Ці дослідження виявили, що національний технологічний комплекс є взаємозалежним середовищем технологічних процесів, що формується, розвивається і технологічно структурується в рамках властивих йому механізмів і закономірностей. Це означає, що всі виробничі підприємства й технологічні процеси розвиваються в технологічному середовищі, яке самі й створюють. Технологічне середовище визначає розвиток будь-якої технології, а розвиток будь-якої технології не можна розглядати у відриві від розвитку технологічного середовища. Технологічне середовище

є своєрідним «живим» організмом, що функціонує за своїми певними закономірностями [6, с. 11].

Усі технологічні процеси, що становлять національний технологічний комплекс, перебувають у тісній взаємодії. Підняти технологічний рівень окремого підрозділу підприємства неможливо без підняття рівня всього технологічного середовища (підприємства, комплексу, кластера). Спроба створення в низькорівневому технологічному середовищі високотехнологічних підприємств зумовить поступове зниження технологічного рівня. Так відбулося з виробництвом м'ясо-сальної продукції в окремих виробничо-заготівельно-збутових підприємствах без зміни в технологічному процесі, що зумовило зниження якості продукції та її конкурентоспроможності. Саме тому національний технологічний, науковий, виробничо-збутовий комплекси разом можна визначити як національний виробничий комплекс.

Інноваційний розвиток національної економіки неможливий без пріоритету знань, які дають змогу перетворювати їхні надбання в нові прогресивні технології та наукомістку продукцію, що зумовлено законами економічного розвитку будь-якої держави. На рис. 1 відображено процес відтворення технологій.

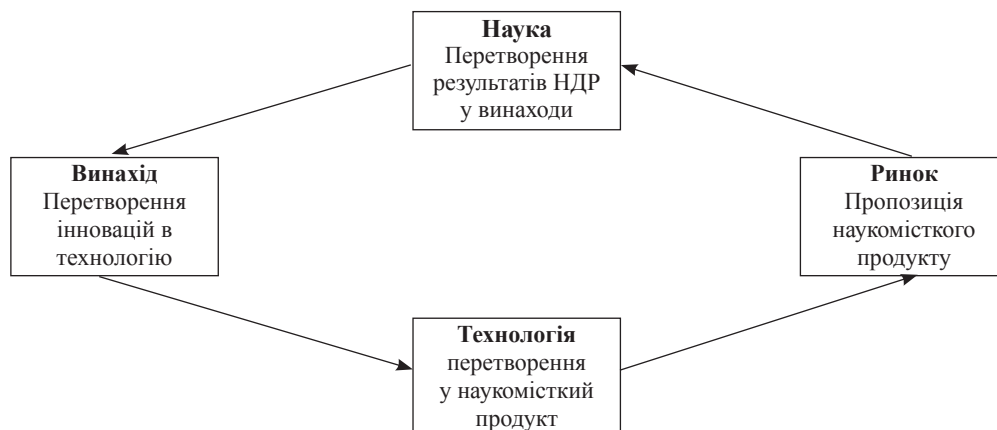

Рис. 1. Процес відтворення технологій

Концептуально це можна відобразити так: наука – перетворення результатів науково-дослідних робіт в інновації (винаходи), винахід – у технології, технології – в наукомісткий продукт, просування наукомісткого продукту на ринок та пропозиція ринком наукомісткого продукту.

Разом з тим як свідчать результати дослідження деяких вчених, виникає необхідність уточнення теоретичних поглядів на функцію держави в інноваційній теорії як у минулому, так і зараз [7, 8, 9]. Відповідно до останніх теоретичних досліджень роль держави в інноваціях завжди збільшувалася в міру становлення й розвитку виробництва, а у майбутньому роль держави зростатиме ще більше і набуде нових специфічних функцій. Доведено, що кращою є та економічна система, яка здатна забезпечити довгостроковий, потужніший і порівняно постійний потік інвестицій та розвиток науково-технічного прогресу. Економічна система

формує середовище професіоналів, які генерують і використовують на практиці нові знання. Крім того, у рамках цієї ж системи має бути середовище, що сприяє виникненню й поширенню нових знань у двох напрямках – освітньому і науковому.

У високорозвинутих країнах на 85–90 % приріст внутрішнього валового продукту забезпечується через виробництво і експорт наукомісткої продукції [10, с. 4]. Україна, посідаючи за кількістю науковців одне з перших місць у світі, розвивається без суттєвого використання результатів наукових досліджень. Частка вітчизняної наукомісткої продукції становить близько 0,1% на світовому ринку високотехнологічної продукції [11, с. 113].

Протягом останніх десятиріч кількість спеціалістів, які виконують наукові дослідження і проектно-конструкторські розробки, збільшилася лише в 2 країнах: у Вірменії – у 1,5 раза і Таджикистані – в 1,4 раза. У цілому по Україні цей показник в 2000 р. становив 120,8 тис. осіб, а в 2008 р. – майже 92 тис. осіб, що на 29 тис. осіб менше. По Полтавській області кількість наукових спеціалістів за даний період скоротилася на 408 осіб, або на 29,8% (табл. 1).

У першу чергу це зумовлено низьким рівнем фінансування фундаментальних та прикладних досліджень і заробітної плати працівників науково-технічної сфери в Україні протягом останніх десятиріч. Причинами, що впливають на таку ситуацію, є низький рівень попиту на інноваційну продукцію та невисокий рівень конкуренції на внутрішньому ринку з боку виробників і постачальників нової техніки і технологій. Практика показала, що наука тільки через механізми самоорганізації й ринок не може перебудуватися так, щоб зупинити деградацію науково-технічної сфери та освітнього потенціалу і відповідати новим ринковим запитам. Така її переорієнтація й структурна перебудова можуть бути тільки результатом активної державної політики.

Таблиця 1

**Науковий потенціал України та Полтавської області
(2000–2008 рр.)**

Показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008 р. в % до 2000 р.
Україна (тис. осіб)										
Кількість працівників, які виконують наукові та науково-технічні роботи	188,0	181,5	178,0	173,9	173,6	170,6	160,8	155,5	150,3	80,4
Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи	120,8	113,3	107,4	104,8	106,6	105,5	100,2	96,8	91,9	76,1
Полтавська область (осіб)										
Кількість працівників, які виконують наукові та науково-технічні роботи	1868	1736	1613	1646	1371	1337	1254	1239	1271	68,0
Кількість спеціалістів, які виконують наукові та науково-технічні роботи	1372	1253	1074	1124	968	954	874	907	964	70,2

Орієнтуючись на громадську думку про роль освіти і науки в технологічному розвитку стає зрозумілим, що в історії розвинутих держав фактично завжди відбувалося зростання витрат держави на забезпечення інвестиційної активності. Державне регулювання економіки в умовах класичної моделі було в основному спрямовано на підтримку сучасної конкуренції для забезпечення, насамперед, сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату. У зв'язку з цим в економічних дослідженнях спостерігається прагнення до врахування економічних проявів зростаючої масштабності й технологічної пов'язаності в національній економіці, зосередженість на пошуках механізмів формування і руху інвестицій без співвідношення цих проявів з технологічним фактором, тобто в економічній науці не простежується технологічна сутність таких проявів.

Суперечливість і недостатня ймовірність інвестиційних моделей свідчать про різноманіття факторів, що впливають на інвестиційні рішення й процес інвестування. Визначаються три основних напрями державного впливу на приватну інвестиційну активність шляхом грошово-кредитної політики: регулювання дисконтної ставки, норми обов'язкових резервів, операцій на відкритому ринку, обігу валюти, емісії; податкової політики; політики амортизації [6].

Дослідження можливих шляхів стимулювання та підтримки інноваційної діяльності підприємств [1–11] дало можливість виділити головні напрямки, які дозволять прискорити процес оновлення виробничо-збутової діяльності та ефективно використовувати внутрішні й залучати зовнішні інвестиції в інноваційну діяльність. Автор вважає, що такими напрямами є:

- надання пільг підприємствам, установам та організаціям інноваційної інфраструктури (науково-дослідним і дослідно-конструкторським установам; підприємствам, що створюють інновації; вищим навчальними закладами та ін.);

- зменшення норми оподаткування з урахуванням внесків у спеціальні фонди підприємства (інноваційний, інвестиційний, амортизаційний та ін.);

- створення умов щодо стимулювання участі комерційних банків в інноваційному процесі, застосування програмно-цільового підходу до фінансування розвитку наукового, освітнього і виробничого секторів, розширення частки участі малого і середнього бізнесу в науково-технічному та інноваційному розвитку;

- приведення системи правового захисту об'єктів інтелектуальної власності у відповідність з міжнародними стандартами, нормами, введення її в господарський оборот і розширення, таким чином, експортного потенціалу держави;

- забезпечення залучення іноземного капіталу до створення інноваційних суб'єктів господарювання техніки і технологій, залучення капіталів приватних осіб у спеціалізовані інноваційно-інвестиційні фонди;

- залучення іноземних джерел фінансування для реалізації міжнародних наукових проектів, купівлі вітчизняних ліцензій, розвитку інноваційної інфраструктури.

Враховуючи вищевикладене, необхідно зробити такі висновки:
1. Стратегія інноваційного розвитку підприємств з виробництва, заготівлі та збуту м'ясо-сальної продукції має визначатися з урахуванням таких факторів:

- формування єдиного ринку, глобалізація, загострення конкуренції;
- створення кооперативів та інтегрованих угруповань (кластерів);
- зниження витрат на матеріальні ресурси та впровадження енерго-ресурсозберігаючих технологій;
- підвищення вимог до якості продукції;
- зростаючі вимоги до екологічного очищення забрудненого навколишнього середовища;
- відмова від використання антибіотиків і гормональних препаратів;
- заміна морально і фізично застарілих технологій, техніки й устаткування на більшості існуючих підприємств, що виробляють м'ясо-сальну продукцію в Україні.

2. Природа економічного зростання в інноваційній теорії повинна відображати не тільки економічний, але й технологічний бік за умови їх інтеграції і механізмів техногенного розвитку.

3. Для реалізації інноваційної національної моделі необхідне цілеспрямоване державно-науково-приватне інноваційно-інвестиційне партнерство, що полягає у таких заходах:

- з боку держави – підтримка науково-технічного сектора і системи освіти, тобто джерел інновацій, що забезпечує вільний доступ до результатів наукових досліджень, створює умови для їх комерційного використання, формування необхідної інноваційної інфраструктури, системи підготовки персоналу і нормативної бази для стимулювання інноваційного підприємництва;
- з боку науки – на підставі аналізу світових тенденцій, технологічного передбачення і науково-технічного й освітнього потенціалу, здійснення фундаментальних досліджень та розробка інноваційних проектів;
- підприємництво бере на себе весь комерційний ризик на ринку інновацій і водночас прибуток, сплачуючи при цьому науково-освітнім установам роялті або інші відрахування за право використання інновацій.

Список використаної літератури

1. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития: исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры / Й.А. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 456 с.
2. Економічний словник-довідник / [ред. С.В. Мочерного]. – К.: Феміна, 1995 – 368 с.
3. Большой экономический словарь / [под ред. А.Н. Азрилияна]. – М.: Фонд «Правовая культура», 1994. – 528 с.
4. Коренной А.А. Курс инновационного менеджмента / А.А. Коренной, В.И. Карпов. – К.: НИИ статистики, 1997. – 396 с.
5. Зубець М.П. Інноваційно-випереджувальна модель якісно нового розвитку агропромислового виробництва / М.П. Зубець, П.Т. Саблук, С.О. Тивончук // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 3–9.
6. Данилишин Б.М. Еволюція економічного регулювання інвестиційних процесів і технологічний фактор. Макроекономічне регулювання

інвестиційних процесів: монографія / Б.М. Данилишин, М.Х. Корещький, Н.В. Дацій. – Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. – 202 с.

7. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт; [пер. з англ. Т.І. Дзюб]. – К.: Основи, 2000. – 198 с.

8. Шлезингер Артур М. Цикл американської історії / Артур М. Шлезингер. – М: Прогресс, 1992. – 312 с.

9. Ведута Н.И. Соціально-ефективна економіка / Н.И. Ведута. – М.: РЭЯ ім. Г.В.Плеханова, 1999. – 254 с.

10. Гриценко А.П. Особливості формування системи управління агропромисловим виробництвом в регіоні на інноваційній основі / А.П. Гриценко // Економіка АПК. – 2007. – № 9. – С. 3–7.

11. Гальчинський А.С. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) / [А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.]. – К.: ІВЦ Держкомстат України, 2004. – С. 112–113.

Отримано 2.02.2010.

УДК 339.13:621.798

А.М. Вакуліч, В.П. Колесніков, І.Г. Курінна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИХ ПАКУВАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

У статті розглянуто питання розвитку ринку пакувальних матеріалів, наведено світові вимоги до упаковки. Проаналізовано методи виробництва біорозкладної упаковки. Запропоновано шляхи перспективного розвитку виробництва екологічно безпечних пакувальних матеріалів в Україні.

В статье рассмотрены вопросы развития рынка упаковочных материалов, приведены требования к упаковке. Проанализированы методы производства биоразлагаемой упаковки. Предложены пути перспективного развития производства экологически безопасных упаковочных материалов в Украине.

The questions of market development of packing materials are considered in the article, the requirements to packing are also pointed. The methods of production of the biodegradation packing are analyzed. The ways of perspective development of production of ecologically-safe packing materials in Ukraine are offered.

ринок пакувальних матеріалів, біорозкладана упаковка, полімерні пакувальні матеріали, податок на утилізацію відходів, якість пакування, виробництво біоматеріалу

Асортимент продукції, яку виробляють та реалізують у пластмасовій упаковці має великий спектр: від лікарських та харчових продуктів до великих промислових виробів. На частку виробництва тари та упаковки в розвинутих країнах припадає 1,4–1,7% валового національного продукту [1]. Витіснення традиційних пакувальних матеріалів (паперу, картону, металів, деревини, скла, текстилю) пластмасами – характерна риса динамічного розвитку ринку пакувальних матеріалів.

У США більше 50% пластмасових таропакувальних засобів використовується для пакування харчових продуктів та напоїв, 4% – фармацев-